

شناسایی موانع هویت یابی کودکان دوره پیش دبستانی

زهرا ستاری

کارشناسی علوم تربیتی از دانشگاه فرهنگیان

zahra7228@yahoo.com

مریم نظرچوب مسجدی

استاد دانشگاه فرهنگیان

m.masjedi50@gmail.com

چکیده

هدف: رشد و تعالی کودکان و فرایند هویت یابی آنها در بستر فرهنگ اسلامی- ایرانی و فرایندهای اجتماعی کردن آنها، ایجاد، تقویت و تثبیت پایه های هویت اسلامی- ایرانی متناسب با ابعاد رشد متوازن کودکان، توجه بیش از پیش به فرهنگ غنی ملی و آموزه های دینی و فرهنگ سازی و ارتقای آگاهی مسئولان، سیاست گذاران، اولیا و مربیان نسبت به مقوله هویت در دوره پیش دبستانی. روش پژوهش به صورت کتابخانه ای و فیش برداری و استفاده از منابع نظری و تئوری درباره هویت یابی کودکان و موانع هویت یابی بوده است. با توجه به نتایج به دست آمده می توان گفت نظرات پژوهشگران در این رشته پیرامون مقوله های ارائه شده در این رابطه کاملا صحیح و مبتنی بر واقعیت است. از این رو پیشنهاد می شود. مباحث هویت یابی کودکان و موانع هویت یابی در مراکز آموزش عالی و تحصیلات تکمیلی مطرح گردد و نتایج تحقیقات به صورت مقاله های علمی و پژوهشی ارائه گردد، موضوع هویت یابی کودکان و پرداختن و وجوه مختلف و جنبه های گوناگون تحقیقاتی در این رابطه می تواند راهگشای دقیقی در رابطه با علم آموزان این عرصه باشد

کلید واژه ها: هویت یابی کودکان، موانع هویت یابی، علوم تربیتی، هویت اسلامی.

مقدمه و بیان مسئله

هویت^۱؛ فرایندی است که در آن امر جمعی و فردی در یک قالب جای می گیرند و دیالکتیکی است درونی و برونی که حاصل شناسایی است از سوی مجموعه تعمیرات فرهنگی^۲ مانند اخلاق محدود می شود. هویت دارای خاستگاهی است که از بیرون تحمیل می شود و ما آن را بی آنکه فرصت انتخاب داشته باشیم تصاحب می کنیم. اما هویت حقیقی نوعی آفرینش است که فرهنگ خود را استعلا بخشیم. رابطه همیشگی ما با جهان و دیگران که رابطه ای متامل و با واسطه است، هویت ما را تشکیل می دهد ما با کسب شناخت هایی که از منابع گوناگون بدست می آید وجود خود را غنا می بخشیم و این شناخت ها هویت ما را نیز می سازد. هویت بدون خود نیز ناموجه است. هویت اجتماعی ما حاصل فرایندهای درونی خود ما نیز هست و در کنار ذهن که منبع فرهنگ است به هویت ما شکل می دهند. ذهن و خویشتن دو گردایی هستند که در هویت جاری هستند و آنها از دیدگاه "جنکینز" بایستی در چارچوب الگوی درونی - برونی فهم کرد (حسینی، ۱۳۹۴).

در میان تمامی دوره های آموزشی دوره پیش دبستانی جایگاه ویژه ای در شکل گیری هویت ایرانی اسلامی دارد که یکی از چشم اندازهای مهم این دوره نیز محسوب می شود و این تربیت اسلامی و عرق ملی میهنی در این دوره شکل گرفته می شود والدین نیز در چگونگی شکل گیری هویت نوجوانان تأثیر زیادی دارند. کودکانی که از خود درک سالمی دارند، از والدینی برخوردارند که حمایت عاطفی و آزادی کاوش کردن برای آنها تأمین می کنند. همین طور، در صورتی که خانواده پایگاه امنی باشد که نوجوانان بتوانند با اطمینان از این پایگاه به سوی دنیای بزرگتر پیش بروند، رشد هویت تقویت می شود، نوجوانانی که احساس می کنند به والدینشان دلبسته هستند، اما در عین حال آزادند تا عقاید خودشان را بیان کنند، هویت کسب کرده و یادار حالت وقفه هویت هستند. نوجوانانی که از هویت تسلیم طلب برخوردارند، معمولاً روابطی صمیمی با والدین دارند، اما از فرصت جدا شدن سالم بی بهره اند، و نوجوانانی که دچار پراکندگی هویت هستند، از کمترین رابطه صمیمانه و ارتباط آزاد در خانواده خبر می دهند (رضایی، ۱۳۹۵).

مدرسه نیز یکی از عوامل موثر بر نحوه شکل گیری هویت است. موفقیت تحصیلی در طول سالهای مدرسه و قبول شدن بعدی نوجوانان در دانشگاه، راههای زندگی آینده او راهموارتر می سازد و از نظر هویت حرفه ای نیز اطمینان بیشتری برای او ایجاد می کند. همچنین تحصیلات مدرسه ای و دانشگاه معمولاً اطلاعاتی را در اختیار نوجوانان قرار می دهد که برای شکل گیری هویت آنان مفید است. الگو برداری از سایر دانش آموزان و دانشجویان نیز تا اندازه ای در رشد هویت نوجوان موثر است. عوامل فرهنگی، اجتماعی تاریخی نیز بر چگونگی شکل گیری هویت نوجوانان تأثیر زیادی دارند. نوجوانان متعلق به فرهنگ های قدیمی، و نقاط دور افتاده، تحت تأثیر زمینه اجتماعی و فرهنگی هویت متناسب با شرایط محیط زندگی خود را کسب می کنند. علاوه بر عوامل فوق عوامل دیگری مانند عوامل شناختی، رفتار خود نوجوان، گفتگو در جریان تعارضات با بزرگسالان، و خیال پردازی نوجوانان نیز در چگونگی رشد هویت نوجوان تأثیر دارد. با غنی سازی برنامه ها و فعالیت های فرهنگی، مذهبی، سیاسی و ارائه شناخت های زیر بنایی می تواند در شکل گیری و تقویت هویت هر ملتی مفید واقع شود. با ورود اسلام به ایران هویت ایرانی رنگ اسلامی به خود گرفت و با آن عجین شد به طوری که در حال حاضر تفکیک این دو امکان پذیر نیست، بنابراین شکل گیری صحیح هویت ایرانی - اسلامی و انقلابی در کودکان مستلزم ارائه داده ها و اطلاعات مرتبط با فرهنگ ملی است، چرا که کودکان ما نسل چهارم پس از انقلاب را تشکیل می دهند، نسلی که فاصله معنی داری با نسل های پیشین دارند. با شرایط جدید جامعه امروزی اگر به درستی به مساله هویت پرداخته نشود ممکن است در آینده نسل فعلی را دچار عدم تعادل کند، به همین منظور و جهت پرورش مبانی هویت اسلامی - ایرانی در کودکان به خصوص کودکان دوره پیش دبستانی که شخصیت آنان در حال شکل گیری است و در راستای ترویج فرهنگ اسلامی - ایرانی و فرهنگ سلامت با بهره مندی از ابزار هنر و معرفی و شناخت بیشتر آحاد جامعه می باشد

¹ - Identity

² - Cultural Intentions

به جرئت می توان گفت که پرداختن به موضوع هویت یابی کودکان یکی از اساسی ترین مسائلی است که می توان در به آن پرداخت و همچنین در این رابطه مسئله مهمی که جای بحث دارد مسئله موانع هویت یابی است. پرداختن به این موضوع می تواند راهبرد های آموزشی غیر قابل وصفی را در اختیار پژوهشگران قرار دهد (حسینی، ۱۳۹۴).

یکی از مهمترین مسائل پیرامون هویت یابی کودکان مسئله موانع هویت یابی است که می تواند نقش تعیین کننده ای را در رابطه با نتایج پژوهش های پژوهشگران ایفا نماید.

ادبیات و پیشینه تحقیق

آنچه حائز اهمیت است این است که هویت یابی کودکان و موضوعات مربوط به آن تاثیر قابل ملاحظه ای در مسائل پژوهشی دارد. مسائلی که در این رابطه مورد بحث است شامل موارد زیادی می باشد که هر یک رابطه مستقیم و معنا داری با قضیه مذکور دارند. در این میان می توان به مقوله موانع هویت یابی اشاره نمود. در واقع مقوله موانع هویت یابی از دیدگاه پژوهشگران مسئله ای غیر قابل اجتناب پیرامون هویت یابی کودکان می باشد. باید گفت مسئله موانع هویت یابی این موضوع را ثابت می کند که می توان در رشته روانشناسی افق های تازه ای را بر روی محققین باز کرد. (رضایی، ۱۳۹۵)

اگرچه عمده تحقیقات انجام یافته ی مرتبط، به چگونگی رابطه در این مقوله پرداخته اند، اما مطالعات محدودی به بررسی متغیرهای همبسته با آن اختصاص یافته اند که اساس ارائه ی یک رویکرد پیشگیرانه و مداخله ای مؤثر است، به ویژه آنکه شکل پژوهشگری در رابطه با هویت یابی کودکان و ماهیت آن در سال های اخیر تغییر یافته است. اکثر محققان توافق دارند که مبحث هویت یابی کودکان و رابطه آن با موانع هویت یابی از مهمترین مسائل مورد انتظار در جامعه پژوهشی است. (کرم پور، ۱۳۹۵)

اثر بخشی رابطه های غیر قابل اجتناب هویت یابی کودکان و موانع هویت یابی توسط طیف وسیعی از پژوهش های علمی و آموزشی گزارش شده است که از جمله آن ها به این موارد می توان اشاره کرد: بررسی رابطه هویت یابی کودکان و موانع هویت یابی (تکلوی، ۱۳۹۳؛ زارع و احمدی، ۱۳۹۶)، اهمیت نگرش پیرامون هویت یابی کودکان (بهرامی، ۱۳۹۴؛ بزرگری و زمینی، ۱۳۹۵)، هویت یابی کودکان و مسائل مرتبط (بابایی، یزدی و حسینیان، ۱۳۹۳)، مسئله هویت یابی کودکان در روانشناسی (جلالی، کار احمدی، مولوی و آقایی، ۱۳۹۶)، تحلیل موانع هویت یابی و رابطه با هویت یابی کودکان (جعفری خلعتبری، تودار و ابوالفتحی، ۱۳۹۵)، تحلیل مسئله هویت یابی کودکان (رشیدی ظفر، جان بزرگی و شفاقی، ۱۳۹۶) و تحلیل موانع هویت یابی در رشته روانشناسی (مهرداد، ۱۳۹۴).

بوندکر^۳ (۱۹۹۲) معتقد است که خود آن زمینه ای از دانش است که افراد در مورد آنچه در دنیا به آن عمل و در پاسخ به پرسش «من که هستم» ساخته اند مورفی در تعریف مفهوم خود می گوید: خود عبارت است از احساسات و ادراکاتی که هر کسی از کل خویشتن دارد تفاوتی که خود و خویشتن با هویت دارند در این است که خود و خویشتن تنها در مورد فردیت و شخص مصداق و کاربرد پیدا می کند ولی هویت را می توان در قالب هویت اجتماعی، هویت جنسی، هویت قومی، هویت دینی و ... به کار گرفت. خودآگاهی میانجی گر بسیاری از رفتارهای انسان است. سینگ^۴ (۲۰۰۶) خودآگاهی را ادراک درست و واقع بینانه از علایق، ارزش ها، مهارت ها، محدودیت ها و رجحان های زندگی شخص می داند خودآگاهی به عنوان صفت شخصیتی و مهارتی تصور می شود که گفته شده است در تنظیم عملکرد افراد و کسب برتری مدیرانه نقش مهمی بازی می کند. هویت معمولاً در نگرش ها و احساسات فرد نمود می یابد ولی بستر شکل گیری آن زندگی جمعی است. هویت اجتماعی نمود یافته در شخصیت، جدا از دنیای اجتماعی دیگر افراد معنایی ندارد. دومین جنبه ی مهم خود، هویت است. هویت وسیله ای است که خود از طریق آن با جامعه ای ارتباط برقرار می کند، به طوری که نشان می دهد فرد در بستر فرهنگی، چه کسی است. دوکس گکاس و بروک^۵ (۱۹۹۵). البته انسان ها صفات شخصیت و تلاش های منحصر به فردی دارند ولی در عین حال

³ - Wonder

⁴ - Singh

⁵ - Dox gcaas and brooke

اعضای گروه های اجتماعی و فرهنگی نیز هستند. این گروه های فرهنگی و اجتماعی، هویت هایی را به اعضای خود می دهند و افراد درون این بستر فرهنگی یا اجتماعی نقشی را که به صورت اجتماعی یا فرهنگی تعریف شده است، ایفا می کنند. وقتی کسی نقشی را ایفا می کند، این هویت او را به سمت دنبال کردن رفتارهای خاصی هدایت می کند (رفتارهای تأیید کننده ی هویت) و از رفتارهای دیگر دور می کند، پنج پارامتر هویت با نقش های نمایان گر در پرانترها عبارتند از: روابط (دوست، پدر بزرگ)، مشاغل (موسیقیدان، فروشنده)، عقاید سیاسی (جمهوری خواه، لیبرال)، گروه های معرف (سیگاری، فرد بی خانمان)، و گروه های قومی (کاتولیک، اهل جنوب). افراد علاوه بر ایفا کردن این نقش های فرهنگی گسترده، تعداد زیادی نقش های اجتماعی هم دارند که دانشجو، مادر، دهنده، و شاعر از آن جمله هستند (ریو⁶، ۲۰۰۵) (اریکسون⁷ ۱۹۵۹) که در حوزه هویت فرد به تعریف هویت پرداخته است، شخص یا واحد مورد بحث را در این زمینه مرجع تشخیص می داند و معتقد است که هویت احساس نسبتاً پایدار از یگانگی خود است که با وجود تحول رفتارها، افکار و احساسات کماکان مشابه باقی می ماند. یکی از بهترین روش های پژوهش پیرامون هویت یابی کودکان، استفاده از نظرات پژوهشگران موفق است. با توجه به اینکه مسائل مربوط به هویت یابی کودکان ابعاد و جنبه های مختلفی را در بر می گیرد، لذا ارائه ی اطلاعات جامع از فاکتورهای تحقیقاتی مربوط به آن دشوار است. (امیر، حسن آبادی، اصغری نکاح و طیبی، ۱۳۹۵). از نظر مهرداد (۱۳۹۴)، پژوهش پیرامون هویت یابی کودکان خودگزینشی⁸ و خود هدایتی⁹ است، که دارای ساختار و قاعده می باشد؛ قاعده ای که حاصل تراوش ذهن اندیشمندان است، ماهیتی متفاوت و پیامدهای آموزشی سودمندی دارد (خوشبخت، ۱۳۹۵). تاکنون در جامعه ما درباره ی مسئله هویت یابی کودکان در موسسات آموزش عالی و تأثیر آن بر موانع هویت یابی و عملکرد آن ها بررسی چندانی صورت نگرفته است فقدان ابزار مناسب برای ارزیابی پژوهش های صورت گرفته و استفاده از آن در فعالیت های آموزشی، کنفرانس ها و فراخوان های علمی و آموزشی به شدت به چشم می خورد. بسیاری از تحقیقاتی که در موسسات آموزش عالی صورت گرفته است بیشتر در مورد موانع هویت یابی و به صورت تئوری متمرکز است. اگر هر یک از راهبردهای اجرائی شده به طور کامل انجام نشود، شاید دیگر زمان آن رسیده باشد که به دنبال شناخت راهکارها و هم چنین احتمالات جدیدتری برای مشخص کردن مسائل پژوهشی مربوط باشیم. با وجود اینکه مطالعات کمی و کیفی متعددی در مورد هویت یابی کودکان وجود دارد اما بیشتر پژوهش ها در این زمینه کمی بوده است و در آن ها به موضوعات فرآیند موانع هویت یابی که به عنوان یک فاکتور اصلی در هویت یابی کودکان مطرح می باشد توجه نشده است. با توجه به اثرات پژوهش علمی پیرامون مسائل هویت یابی کودکان و موانع هویت یابی لازم و ضروری بود تا در جهت روشن شدن چگونگی بررسی این موضوع پژوهش هایی انجام شود. با توجه به عدم پژوهش های کافی در زمینه هویت یابی کودکان و نیز جدید بودن اجرای این پژوهش در جامعه مورد مطالعه، پژوهش حاضر با هدف مذکور اجرا گردید. (حسینی، ۱۳۹۴)

روش تحقیق

روش تحقیق مجموعه ای از قواعد، ابزار و راه های معتبر و نظام یافته برای بررسی واقعیت ها، کشف مجهولات و دستیابی به راه حل مشکلات است. اینکه کدام روش برای یک مطالعه خاص بهترین روش است بستگی به شیوه تعریف مساله و تدوین فرضیه ها دارد. هدف از این منظر، ارائه توضیحاتی در خصوص روش تحقیق مورد استفاده در مطالعه حاضر می باشد و در خصوص ابزار و شیوه جمع آوری اطلاعات و روش های تجزیه و تحلیل فرضیه های تحقیق، بحث می گردد. هدف از انتخاب روش تحقیق آن است که محقق مشخص نماید چه شیوه و روشی را اتخاذ نماید تا او را هرچه سریع تر، دقیق تر، آسان تر و ارزان تر در دستیابی به پاسخ های احتمالی کمک نماید. پژوهش حاضر مطالعه ای توصیفی - تحلیلی می باشد

روش گردآوری اطلاعات

⁶ -Rio

⁷ - Ericsson

⁸ -Self-selection

⁹ -Self-directed

در مطالعه حاضر، برای گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای که شامل مطالعه و فیش برداری از کتب و مقالات مرتبط و بررسی گزارش‌ها، مستندات، روش‌های اجرایی و مدارک.

نارسایی‌های اجرایی و علمی در زمینه پژوهش در رابطه با مسئله هویت یابی کودکان مسائل فرهنگی

فرهنگ، به عنوان شناسنامه یک ملت است و هویت فرهنگی، به عنوان سند تاریخی تلاش‌ها و خلاقیت‌ها، افتخارات و در مجموع فراز و فرودهای افتخارآمیز یا عبرت‌آموز گذشته و حال یک ملت محسوب می‌شود. حفظ هویت فرهنگی هر ملتی در تعامل با سایر فرهنگ‌ها، دغدغه وطن‌دوستانی است که از آبخشور آن فرهنگ سیراب شده‌اند و با لالایی آرام‌بخش و جان‌نواز مام میهن در بستر آن فرهنگ رشد و تکامل فکری و معنوی پیدا کرده‌اند. آنچه که هر جامعه را از جوامع دیگر تمیز می‌دهد، خصوصیتی است که شناسنامه فرهنگی آن جامعه به حساب می‌آید. تاریخ و گذشته تاریخی، وطن و سرزمین، نیاکان، باورها، زبان، عقاید، دین و اسطوره‌های مذهبی، حماسه‌ها، هنر و ادبیات کهن، نژاد، قومیت و سنن قومی عناصری هستند که هویت فرهنگی هر جامعه را می‌سازند. آنتا دیوپ انسان‌شناس آفریقایی، در مقاله‌ای در باره هویت فرهنگی می‌نویسد: هویت فرهنگی هر جامعه به سه عامل بستگی دارد: تاریخ، زبان و روان‌شناختی. گرچه اهمیت اهمیت عوامل فوق در موقعیت‌های تاریخی و اجتماعی مختلف یکسان نیست با این وجود هر گاه این عوامل به طور کلی در یک ملت یا فرد وجود نداشته باشد، هویت فرهنگی آن ملت یا فرد ناقص می‌شود و تلفیق موزون این عوامل، یک وضعیت ایده آل است. هرگاه یکی از این عوامل تحت تأثیر قرار گیرد، شخصیت فرهنگی جمعی یا فردی تغییر می‌کند. این تغییرات ممکن است تا آن جا ادامه یابد که موجب یک بحران هویتی شود اهمیت پدیده هویت فرهنگی تا بدانجا مورد توجه قرار گرفته که چهره‌های معتبر و اندیشه پردازان «استراتژی جهانی» چون «هانتینگتون» اساس رودررویی‌های جهانی را در آینده بر عامل فرهنگی استوار دانسته و نظریه رودررویی تمدن‌های عمده را عنوان می‌سازند. البته بنیانگذاری یک نظریه پرداز جنجالی و پرسروصدا بر مبنای عوامل فرهنگی، خود به روشنی بیانگر اهمیت این پدیده شگرف در سطح روابط بین الملل به شمار می‌رود. هر ملتی که خواستار توانمندی‌های فرهنگ ملی اش است و نمی‌خواهد که در برابر دیگر فرهنگ‌ها دست بسته سر تسلیم فرود آورده و هویت خویش را ببازد، باید بر توانایی‌های خود در همه زمینه‌ها بی‌فزاید و قدرت آفرینش جامعه را بالا ببرد تا با یاری آن جرأت رودررویی و چالش با پدیده‌های مثبت و منفی ساختار فرهنگی خود را هوشمندانه داشته باشد و با شناختی کنجکاوانه از آن بهره گرفته و با گذراندن از صافی‌های لازم، آنها را در جهت غنا بخشیدن به فرهنگ ملی جذب کند. امروز کمتر جامعه‌ای را می‌توان سراغ داشت که برای دستیابی به توسعه همه جانبه تکیه بر عامل فرهنگی را اساس کار نداند (کاوسی، ۱۳۹۱). به جرات می‌توان گفت تحقیق در سطوح گوناگون کشور ما جزئی از فرهنگ نیست. نه در حوزه سیاست و اقتصاد و فرهنگ و جامعه و نه در سطح عامه مردم و خواص و مدیران و سیاستگذاران و تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران و مجریان، فرهنگ تحقیق وجود ندارد. این امر البته خود ناشی از دلایل متعددی است که مهم‌ترین آن‌ها عدم احساس نیاز به تحقیق و عدم وجود رقابت از بعد کیفیت و هزینه در همه حوزه‌ها و سطوح است. نکته قابل توجه آن که، علی‌رغم وجود مشکلات متعدد در زمینه‌های گوناگون اجتماع، پرسش‌ها و سوال‌های تحقیقاتی مورد نیاز کشور هنوز به درستی احصا و تبیین نشده‌اند و با این حال متاسفانه پژوهش‌های انجام گرفته و در حال انجام کشور بیشتر با تکیه بر فرم صورت می‌پذیرد تا تکیه بر محتوا.

مشکلات مالی

از جمله سطح نازل سهم تحقیقات در تولید ناخالص ملی پیرامون پژوهش در رابطه با مسئله هویت یابی کودکان سطح اندک سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در فعالیت‌های تحقیقاتی و سطح نازل بهره برداری از ظرفیت‌های انسانی، مالی و فیزیکی تحقیقاتی است.

ضعف مدیریت

این مشکل پیرامون پژوهش در رابطه با مسئله هویت یابی کودکان به صورت گسسته بودن رابطه آموزش و تحقیقات و صنعت، حاکمیت قوانین دست و پاگیر اداری و مالی، ناکارایی در مدیریت علمی، عدم تمرکز در سیاست‌گذاری، تمرکز زدایی در اجرا،

عدم توجه به اولویت ها و نیازهای تحقیقاتی، ضعف جامع نگر، ابتلا به روزمرگی، فقدان نگرش آینده نگر، فقدان نظام نظارت و ارزیابی بر روند توسعه تحقیقات در کشور و مسائلی از این دست تجلی می یابد.

ضعف ارتباطات

وجه مشخصه پیرامون پژوهش در رابطه با مسئله هویت یابی کودکان نامطلوب بودن ارتباطات میان بخش تحقیقات با اقتصاد، صنعت، سیاست، فرهنگ و جامعه، ضعف ارتباط با دنیای پویای علم و فناوری، ضعف مفرط پایگاه های اطلاع رسانی و مانند آن است.

ضعف نیروی انسانی

در این خصوص می توان به کمبود تعداد محققان، تساهل و کم کاری در ابداع و تولید دانش و تحمل نکردن مشکلات برای نیل به نتیجه تحقیق، سطح نازل دانش روز در میان محققان و پژوهشگران، ضعف جایگاه معنوی و اجتماعی محققان و موارد مشابه اشاره کرد. آن چه بیش از همه ضرورت آن احساس می شود و در روزگار ما در حکم کیمیاست، وجود جریانی فرهیخته، درآشنا، آشنا به جایگاه پژوهش و معترف به ارزشمندی وجود محقق و پژوهشگر است که از قیود نظریه ها و آرا و دیدگاه های مسلط غربی در حوزه پژوهش هم زمان با شناخت کامل آن ها رهیده و عقلانیت جاری و ساری در فرهنگ و سنن و رسوم این ملت را به درستی بشناسد و دغدغه او حل مشکلات عدیده کشور با تکیه بر توان نیروهای بومی از طریق ارتقای جایگاه پژوهش و پژوهشگری باشد.

راه کارهای رفع موانع تحقیق و پژوهش پیرامون مسئله هویت یابی کودکان

نخست این که ما با توجه به عوامل بازدارنده اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و تاریخی در ارتباط با پژوهش و پژوهشگری و آگاهی از مشکلات اساسی و بنیادین خود نباید در برنامه های اصلاحی به صورت ساده انگارانه برخورد کنیم و یا دچار خوش باوری شویم.

با توجه به کمبود شدید محقق در جامعه، این ضرورت به شدت احساس می شود که باید از توان محققان فعلی استفاده کاملی بشود و در چنین شرایطی از هدر دادن توان نیروهای محقق از طریق تکرار پژوهش ها و موضوع های بیهوده و غیرمرتبط با نیاز جامعه بپرهیزیم.

مسأله بعدی ضرورت هماهنگی بین رشته های مختلف دانشگاهی در مسائل تحقیقاتی است که این امر منجر به پژوهش های تکمیلی خواهد شد.

ضروری است که برنامه ریزی های آموزشی در جهت تربیت محقق در جامعه انجام شود. در این جا ذکر این نکته ضروری است که در کشور ما به رغم مشکلات بنیادینی که در زمینه اقتصادی و اجتماعی برای توسعه پژوهش و تحقیق وجود دارد جامعه ما از نیروهای بالقوه و پتانسیل های بالایی از نظر تحقیقی برخوردار است. در صورتی که از این نیروها استفاده های درست و دقیقی شود می توان گام های موثری در پیشبرد تحقیقات در کشور برداشت.

از دیگر پتانسیل های قوی تحقیقی و پژوهشی کشور حضور گسترده محققان ایرانی در خارج از کشور و در محافل تحقیقاتی جهان است که جذب این محققان دور از وطن و علاقه مند به بازگشت به ما در پیشبرد امر تحقیق و همتراز کردن تحقیقات ایرانی با پژوهش های جهانی کمک زیادی می کند.

جذب محققان چه آن ها که در داخل و چه آن ها که در خارج هستند کار ساده ای نیست و باید برای آن ها جاذبه هایی ایجاد کرد که با رغبت و رضایت خاطر جذب موسسات و سازمان های تحقیقاتی کشور شوند. این جاذبه ها عبارتند از:

ایجاد جاذبه های انتشاراتی و تحقیقاتی؛ یک محقق بیش از همه انتظار دارد که پس از زحماتی که در راه تحقیق کشیده است اثرش منتشر شود و ثمره تحقیقاتش را به صورت منتشر شده ببیند.

ایجاد جاذبه های اطلاعاتی برای محققان؛ یعنی با ایجاد و گسترش بانک های اطلاعاتی در موسسات تحقیقاتی، امکان گردآوری و تهیه داده های مورد نیاز پژوهش گران را فراهم کنیم. امکاناتی مانند به وجود آوردن کتابخانه های تخصصی و مناسب و نیز ارتباط گسترده با شبکه های اطلاعاتی از جمله اینترنت، ضروریات توسعه در امر پژوهش است.

رفع نیازهای معیشتی بی تردید ایجاد جاذبه های اقتصادی در جهت رفع نیازهای معیشتی از مهم ترین مولفه های اساسی در گسترش فرهنگ پژوهشی در جامعه است. متأسفانه در کشور ما هنوز در بیشتر مراکز و موسسات تحقیقاتی حق تحقیق به ازای کارهای فکری بر اساس ساعت است نه ارزش کار. این در حالی است که اساسی ترین مرحله تحقیق زمانی است که محقق به ظاهر به کاری اشتغال ندارد، نشسته و فکر می کند. تصور کنید نتیجه کار اینشتین در مورد تئوری نسبیت که در ۲۴ صفحه ارائه شد، چنان چه قرار بود بر اساس تعداد صفحات نهایی مورد ارزشیابی قرار گیرد چند ساعت اضافه کار به اینشتین تعلق می گرفت؟! پس برای ارزشیابی کار تحقیقی، زمان سنجی کار درست نیست بلکه باید بنا به ارزش و اهمیت تحقیق کار سنجیده شود و محقق از نظر مالی خیالش آسوده و دغدغه معیشتی و مالی نداشته باشد.

ایجاد جاذبه های بین المللی؛ بسیاری از محققان ایرانی علاقه مند هستند که پژوهش های آن ها در مجامع تحقیقاتی و فرهنگی بین المللی مطرح شود و نظریات شان در چهار دیواری داخلی کشوری محصور نماند تا امکان بحث، جدل و کنکاش بیشتری درباره آن ها در سطح جهانی وجود داشته باشد. پس لازم است که موسسات تحقیقاتی با برنامه ریزی های صحیح نسبت به برقراری ارتباط و همکاری با سازمان های علمی، آموزشی و فرهنگی مانند "یونسکو" و سایر موسسات فرهنگی در جهان اقدام کنند که محققان کشور بتوانند در سطح بین المللی هم تحقیقات خود را مطرح نموده و با دنیای خارج ارتباط و تبادل نظر کنند و نیز حضور محققان ایرانی در نشست ها و همایش های معتبر بین المللی به سهولت امکان پذیر باشد.

بحث و نتیجه گیری

در جمع بندی نتایج حاصل از مرور دیدگاههای نظری و منابع تجربی موجود در ارتباط با هویت با تأکید بر دیدگاههای سطح خرد می توان گفت که هویت امری اجتماعی است و در ارتباط با اجتماع و دیگران معنا و مفهوم می یابد. شکل گیری و یا تغییر آن بسته به عوامل و شرایط مختلف در سطح خرد و کلان و ارتباط متقابل این دو سطح دارد. نکته ای دیگر که باید به آن اشاره کرد این است که یک فرد می تواند دارای چندین هویت مختلف بوده و وجود آنها در کنار همدیگر به منزله نوعی تعارض و تناقض و یا نفی یکدیگر قلمداد نمی شود بلکه این هویت ها می توانند در تعامل با یکدیگر بوده و بسته به شرایط و موقعیت های مختلف اجتماعی یکی از آنها شکل غالب پیدا کرده و فرد براساس آن خود را شناخته و در قبال آن احساس تعلق، تعهد و وابستگی کند. بنابراین هویت ضرورتاً یا مستمراً ثابت نیست و هر زمان و به تناسب شرایط ویژه انتظار شکل گیری هویتی خاص می رود. هویت مجموعه ای متغیر و متحرک است که همواره در ارتباط با جریان های که ما نماینده یا مخاطبان اش واقع می شویم و از طریق نظام های فرهنگی که ما را احاطه کرده اند شکل و تغییر شکل می پذیرند.

اصولاً هر نوع پیشرفت و توسعه، ارتباط مستقیمی با تحقیقات علمی دارد. همراهی حجم وسیع پژوهش با توسعه یافتگی کشورهای پیشرفته گویای این واقعیت است. یکی از اندیشمندان تصریح می کند که حدود ۹۸ درصد تحقیق ها و هزینه های مربوط به پیشرفت علمی در جهان مربوط به این کشورهاست. این کشورها به دلیل برخورداری از تحقیق های گسترده معمولاً از شیوه های برتر و نیروهای کار ماهر استفاده می کنند و در استفاده از منابع خود کاملاً صرفه جویی می کنند. تحقیق های مداوم و گسترده در این کشورها باعث شده که آن ها همواره چندین دهه جلوتر از بسیاری کشورها حرکت کنند. پیوند دیگر تحقیق و پژوهش با رشد و توسعه مربوط به ماهیت بلند مدت و راهبردی آن است. پژوهش به دلیل طبیعت علمی و کاربردی وسیع خود جنبه کلیدی دارد و در نتیجه بخصوص به دلیل ارتباط آن با رشد و توسعه، نیاز به عزمی ملی، اراده ای جدی و برنامه ریزی ای فوری دارد. این امر در رابطه با تحقیقات و پژوهش ها و همچنین پیرامون مسئله هویت یابی کودکان از چند جنبه حائز توجه است.

- سرمایه گذاری در نیروی کار پیرامون پژوهش در رابطه با مسئله هویت یابی کودکان است، به این صورت که برای کسب بهره وری بیشتر از نیروی کار باید آن را کارآمد ساخت.

- کارایی نیاز به آموزش کارآمد و توانمندی در کاربرد شیوه های جدید پیرامون پژوهش در رابطه با مسئله هویت یابی کودکان دارد که بدون پژوهش علمی میسر نیست. از سوی دیگر یک عامل کلیدی دیگر در رشد و توسعه پیشرفت فناوری است که خود پیوندی زنده با تحقیقات علمی دارد. توجه به پدیده تحقیق و توسعه در کشورهای پیشرفته و وجود موسسه های فراوان مرتبط با آن نشانه این امر است.

یکی از نزدیک ترین عناصر پیرامون پژوهش در رابطه با مسئله هویت یابی کودکان، تعلیم و تربیت است. زیرا از یک سو تحقیق و آموزش و پرورش هر دو از عناصر درون زا بوده و از سوی دیگر پدیدآورندگان تحقیق، انسان ها و دانشمندان هر جامعه هستند. حتی جنبه آموزشی و پرورشی تحقیق و تاثیر آن ها را نیز نمی توان به راحتی از یکدیگر جدا کرد. زیرا جنبه پرورش در تحقیق، آن را هدفمند و معنی دار می سازد. یعنی با وجودی که غنای علمی و تخصصی بالا می تواند به کارایی تحقیق بیفزاید اما تمام مسأله این نیست تعلیم و تربیت جوهره اصلی آموزش و پرورش در پژوهش عملی، همان تربیت و امور ارزشی است و ماهیت آموزشی مبتنی بر انتقال ارزش است. یافته های علمی صرف، در واقع فوت و فن تحقیق هستند ولی فرهنگ تحقیق محسوب نمی شوند. تحقیق و پژوهش علاوه بر جنبه های علمی، القا کننده نوعی روح و معرفت انسانی در هماهنگی ابزارهای فنی و آرمان های بشری نیز هست. اندیشمندان مختلف در مورد علمی بودن و یا علمی نبودن تحقیق های ارزشی دیدگاه های یکسانی ندارند. گروهی نه تنها گزاره های ارزشی را علمی نمی دانند حتی آن ها را بی معنا تلقی می کنند. عده ای دیگر بررسی های اخلاقی را هم در مجموعه مطالعه های علمی قرار می دهند و دسته سوم بین آن ها نوعی تفکیک قائل می شوند. برخی متفکران مشهور مانند مایکل اسکریون استدلال می کند که تمامی داوری های ارزشی را می توان در قالب علمی مطرح ساخت. وی ادعا می کند که اصولاً مطالعه های علمی نیز خود جوهره قضاوتی دارند، زیرا کار روی یک پروژه علمی و تشخیص اعتبار آن نیازمند ارزیابی و داوری در مورد ابزارهای آزمایش گاهی، داوری در مورد نظریه ها و مشاهده ها و حتی بررسی برآوردها و دیگر لوازم آن است و این ها همگی قضاوت ارزشی محسوب می شود. بنابراین به عقیده ما پژوهش علاوه بر جنبه آموزشی، تکنیکی و عقلانی از گرای اخلاقی و ارزشی نیز برخوردار است و جدا کردن این امر از آن، روح و عاطفه حاکم بر تحقیق و اجتماع انسانی مربوط به آن را شکننده می سازد.

پیشنهادهای

- توصیه می شود برنامه هایی جهت افزایش اطلاعات و آگاهی دانش آموزان و خانواده های آنها در خصوص مسائل جامعه ارائه شود که در نهایت امر، این مسأله منجر به تقویت باورها و گرایش نسل بعدی به مسائل اجتماعی و تقویت هویت جمعی آنان خواهد شد.

- توصیه می شود نهادهایی هم چون وزارت فرهنگ و ارشاد، سازمان ملی جوانان، نظام آموزش و پرورش و ... برنامه ریزی های متنوع و جذابی برای کودکان و نوجوانان و خانواده های آنها در رابطه با مسائل قومی، دینی، ملی و جمعی طراحی نمایند و زمینه مشارکت دانش آموزان و خانواده ها را نیز در این برنامه ها فراهم سازند.

- از طریق برنامه ریزی های ظریف و اصولی بر اسطوره ها، شخصیت ها و وقایع ملی و دینی بیشتر کار شود و سازمان های ذی ربط جهت آشنایی خانواده ها و نوجوانان در این رابطه بهتر عمل نمایند چرا که بسیاری از موارد مشاهده می شود که خانواده ها و نوجوانان با اسطوره های ملی، دینی و قومی آشنایی نداشته، لذا هیچ نوع تمایلی نیز در زمینه آشنایی بیشتر یا گرایش به آن ندارند.

- توصیه می شود در مدارس و به طور کلی نهادهای آموزشی واحدهای درسی درباره مسائل قومی، دینی، ملی و مسائل جهانی البته نه نظری بلکه عملی طراحی شود و نوجوانان و جوانان به شرکت فعال در این برنامه های کلاسی تشویق شوند.

- توصیه می‌شود فرهنگ‌سراهای مناطق در هنگام تعطیلات یا آخر هفته و یا به مناسبت‌های مطرح، برنامه‌هایی را جهت جذب نوجوانان و خانواده‌ها و آموزش آنان با مسائل دینی و ملی برگزار نمایند.

- در دوره‌ی کنونی که ایران با کاهش هویت‌های گروهی، ملی، قومی و مذهبی همراه است باید با سازوکارهای فرهنگی و علمی به تقویت این هویت‌ها پرداخته شود.

- همان طوری که در نتایج تحقیق آمد متأسفانه میزان عضویت دانش‌آموزان در انجمن‌ها تقریباً ضعیف بوده است. لذا لازم است که حداقل در مدارس ضمن ایجاد زمینه و بسترسازی مناسب، دانش‌آموزان را به عضویت در انجمن‌ها و نهادهای مدنی در سطوح مختلف محلی، ملی و بین‌المللی تشویق نموده تا ضمن تقویت روحیه همزیستی و بستگی مسالمت‌آمیز، حس همدردی و تعلق به انسانیت واحد و حقوق مشترک نیز در آنها شکوفا شود.

- همان طوری که از نتایج تحقیق برمی‌آید، شخصیت‌های ملی و قومی کمتر از سوی دانش‌آموزان به عنوان مرجع و الگو برگزیده شده‌اند. دلیل عمده آن شاید عدم آشنایی با این شخصیت‌ها باشد. لذا لازم است در این خصوص تدابیری اتخاذ شود تا ضمن معرفی چهره‌های ماندگار این مرز و بوم، ضمن تحلیل از شخصیت وارسته آنها، هر چه بیشتر و بهتر به نوجوانان معرفی شوند.

Archive of SID

منابع و ماخذ

- آذری، حجت. (۱۳۹۵). بررسی مسئله هویت یابی کودکان و پژوهش های مرتبط با آن، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
- امیری، رضا (۱۳۹۴). بررسی اثربخشی پژوهش پیرامون هویت یابی کودکان. فصلنامه پژوهشی کشور، ۱(۴): ۴۸۹-۴۷۳.
- بابایی، مهدی (۱۳۹۳). نگرش عمیق پیرامون موانع هویت یابی و رابطه با هویت یابی کودکان اندیشه های نوین آموزشی، ۷(۱): ۶۴-۴۹.
- باعدی، مریم. (۱۳۹۴). بررسی کارآمدی پژوهشی در رابطه با هویت یابی کودکان، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران - بیرامی، محمد (۱۳۹۲). نگرش محقق گونه و بررسی و تحلیل هویت یابی کودکان، ۲(۳): ۵۶ - ۳۸.
- بهرامی، علیرضا. (۱۳۹۵). تحلیل مسائل مربوط به هویت یابی کودکان و موانع هویت یابی اراک، ۱۵(۵): ۹-۱.
- تکلو، حسن. (۱۳۹۴). تأثیر آموزش های مربوط به مسائل هویت یابی کودکان بر جامعه. مجله آموزش و یادگیری، ۱(۱): ۵۹-۴۴.
- جعفری، علیرضا؛ خلعتبری، جواد؛ تودار، سیدرسول و ابثلفتحی، هادی. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر یافته های نو پیرامون هویت یابی کودکان در آموزش، ۶(۱۸): ۱۶-۷.
- آذر، عادل. (۱۳۹۳). پژوهش و کاربرد آن در علوم مختلف، انتشارات سمت، تهران، چاپ سوم
- بازرگان، ع (۱۳۷۶). روش های تحقیق در علوم رفتاری، انتشارات آگاه، تهران
- حافظ نیا، م، ر (۱۳۹۲). مقدمه ای بر روش تحقیق، انتشارات سمت، تهران، چاپ هشتم
- خاکی، غ، ر (۱۳۹۵). روش تحقیق با رویکردی به پژوهش، کانون فرهنگی انتشارات داریت، تهران، چاپ دوم
- دواس، دی، ای. (۱۳۹۳). پیمایش در تحقیقات اجتماعی، (نائینی، ه. مترجم) تهران: نشر نی
- ساروخانی، ب (۱۳۹۲). روشهای تحقیق در علوم اجتماعی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اقتصادی، تهران، چاپ هشتم
- سرمد، زهره و دیگران (۱۳۹۵). روش های تحقیق در علوم رفتاری، انتشارات آگاه، تهران، چاپ دوم
- کاوسی، اسماعیل. (۱۳۹۱). حفظ هویت ایرانی - اسلامی در فرایند جهانی شدن، مقاله ۳، دوره ۲، شماره ۳،

منابع لاتین

- Arweck, E. & Nesbitt, E. (۲۰۱۰) "Young People's Identity Formation in Mixed-Faith Families: Continuity or Discontinuity of Religious Traditions?", *Journal of Contemporary Religion*, No. ۲۵, P ۸۷-۶۷
- Benoist, A.D. (۲۰۰۴) On Identity, Originally appeared in *éléments* ۱۱۳, Translated by Kathy Ack-erman and Julia Kostova, Accessed by www.alaindebenoist.com/pdf/on_identity.pdf.
- Furrow, J.L., King, P.E. & White, K. (۲۰۰۴) "Religion and Positive Youth Development: Identity, Meaning, and Prosocial Concerns". *Applied Developmental Science*, No. ۸, P ۱۷-۲۶
- Henkel, M. (۲۰۰۵) "Academic Identity and Autonomy in a Changing Policy Environment", *Higher Education*, No. ۴۹, P ۱۷۶-۱۵۵
- Karanauskien, D. & Kardelis, K. (۲۰۰۵) The Relationship between Students' Academic Identity and Academic Achievements, *Social Sciences / Socialiniai mokslai*. ۱, ۴۷: ۶۰-۷۰
- King, P.E. & Boyatzis, C.J. (۲۰۰۴) "Exploring Adolescent Spiritual and Religious Development: Current and Future Theoretical and Empirical Perspectives". *Applied Developmental Science*, No. ۸, P ۶-۲
- King, P.E. (۲۰۰۳) "Religion and Identity: The Role of Ideological, Social, and Spiritual Contexts", *Applied Developmental Science*, No. ۷:۳, P ۲۰۴-۱۹۷
- Marcia, J.E. (۱۹۶۶) "Development and Validation of Ego Identity Status". *Journal of Personality and Social Psychology*, No. ۳(۵), P ۵۵۱-۵۵۸

- Peek, L. (۲۰۰۵) "Becoming Muslim: The Development of a Religious Identity". *Sociology of Religion*, Vol. ۶۶, No. ۳, p. ۲۴۲-۲۱۵
- Seol, K.O. (۲۰۱۰) Religious identity as mediator between religious socialization from parents, Peers and mentors and psychological well-being and adjustment among Korean American adolescents of the University of Minnesota. Phd Thesis
- Seul, J.R. (۱۹۹۹) "Religion, Identity and Integration Conflict", *Psychological Issues*, Vol. ۳۶, No. ۵, P. ۵۵۶

Archive of SID